

***De Standaard* en de katholiek-Vlaamse politieke strijd vanaf eind 1918 tot medio 1925. III ***

Paul DE CONINCK

Bekeringswerk binnen de Katholieke Partij ter verovering van de Gentse universiteit (eind november 1921 tot eind december 1922)

„Een zegedag voor de Katholieke Partij. Heerlijke uitslag voor de katholieke Vlaamse gedachte. Een triomf boven alle verwachtingen”, titelde *De Standaard* na de parlamentsverkiezingen van 20 november 1921 (DS, 22-11-1921). De volgende dagen werd de eensgezindheid in het katholiek-minimalistische kamp beklemtoond, ook al had A. Van de Vyvere onder vlaamsgezinden beroering verwekt met zijn matigende uitlatingen over hogeschool- en legerkwestie⁷⁴. A. Van de Perre nam toen de verdediging op zich van deze meest gezaghebbende katholiek-Vlaamse politicus, die een belangrijke rol zou spelen bij de vorming van de nieuwe regering (DS, 28-11-1921).

Die houding werd minder begrijpend, naarmate in de loop der onderhandelingen werd afgeweken van de oorspronkelijke verwachtingen inzake samenstelling en programma van het nieuwe ministerie. Hieromtrent tekenden zich in de schoot van de Katholieke Vlaamse Kamergroep twee strekkingen af. Stelde F. Van Cauwelaert c.s. mogelijke regeringsdeelneming afhankelijk van voorafgaande waarborgen, dan waren A. Van de Vyvere, P. Pouillet e.a. van mening dat bij toetreding tot het kabinet niet te veel eisen mochten gesteld worden om „niet de indruk te geven dat we tegenwerken”⁷⁵. In de lijn van Van Cauwelaert bekritiseerde volksvertegenwoordiger Alfons Van Hoeck op 13 december 1921 de z.i. aprioristische stellingname van Van de Vyvere inzake gewestelijke indeling en getuigde „Ons standpunt” op 16 december van op zijn minst weinig geestdrift t.o.v. het ministerie-Theunis. Hierin werd, evenals in de „Nabeschouwingen” van de volgende dag, gealludeerd op de gerezen meningsverschillen binnen de Kamergroep en gewag gemaakt van de afwachtende houding van de „overgrote meerderheid” van haar leden. Tenslotte werd beloofd dat „*De Standaard* vrij en beslist, op het gegeven ogenblik, het gepaste woord spreken zal”.

Deze uitlatingen, die volgens Van de Perre ook noodzakelijk waren om het materiële voortbestaan van de krant veilig te stellen⁷⁶, bleven niet zonder reactie.

* Zie *Wet. Tijdingen*, XLVII (1988), 228-235 en XLVIII (1989), 74-93.

74. Zie ook: V. JANSSENS, *Burggraaf Aloys Van de Vyvere...*, Tiel, 1982, p. 156.

75. Archief FVC, Taalkwestie Katholieke Vlaamse Kamergroep, Verslag van de vergadering van de Kamergroep van resp. 6-12 en 13-12-1921.

76. Archief P. Pouillet, n° 145, AVDP aan P. Pouillet, 17-12-1921.

Van de Vyvere leidde eruit af dat Van Cauwelaert van plan was de Kamergroep „op onthouding te doen aansturen” bij de stemming over de vertrouwensmotie; in voorkomend geval dreigde hij met ontslag als minister⁷⁷. Pouillet van zijn kant liet niet na om Van de Perre te wijzen op de sleutelpositie van de Kamergroep in de regering en in het parlement⁷⁸. Inderdaad gaven het dagblad en Van de Perre nadien blijk van matiging: „Afwachten...blijft meer dan ooit de boodschap” (DS, 22-12-1921)⁷⁹.

Die episode liet een wrange smaak na bij redactiesecretaris F. De Pillecyn, die bij Van Cauwelaert zijn beklag maakte over het gebrek aan een zelfstandige en vaste gedragslijn bij de krant: „Want de schommelingen welke in de politieke leiding van het blad in de laatste tijden voelbaar zijn geweest, hebben veel ontstemming verwekt. Ik herinner U slechts aan de kabinetscrisis-Theunis (sic). Vijf dagen voor de vorming van het kabinet...kregen wij als „tuyau”: „Laat maar doen. M. Van de Vyvere heeft het bij het rechte eind te pakken. Als er drie minimummers plus Franck in het kabinet zetelen, is de slag thuisgehaald”. En de dag zelf van de regeringsverklaring klonk de voois helemaal anders, maar helemaal anders. Een beetje daarna nog kwam de onderrichting: niets over de regering laten verschijnen zonder het onderworpen te hebben aan de leiding van het blad...”⁸⁰.

Op 21 december 1921 werd door F. Van Cauwelaert en A. Huyshauwer een wetsvoorstel ingediend tot geleidelijke vernederlandsing van de Gentse universiteit. In *De Standaard* drong volksvertegenwoordiger Ph. Van Isacker op 1 en 16 januari 1922 aan op een onderzoek van de noodzakelijkheid van de kennis van de Franse technische woordenschat bij academisch geschoolden. Aldus herhaalde hij op meer genuanceerde wijze wat Van de Perre een maand eerder had geschreven (DS, 28-11 en 3-12-1921). Nadat volksvertegenwoordiger E. Rubbens in de krant op 21 januari de Vlamingen tot beginselvastheid had opgeroepen in het geëntameerde „Hogeschooloffensief”, bleef het dienaangaande gedurende een maand stil op het editoriale front. Toen op 23 februari slechts twee van de zes Kamerafdelingen stemden voor bovengenoemd wetsvoorstel, wees het dagblad op o.m. het gevaar voor een verscherping van de Vlaams-Waalse tegenstelling en voor ’s lands eenheid (DS, 25-2-1922). Deze dreigende toon was niet aanwezig in het interview dat Van Cauwelaert toestond aan *De Maasbode*, waarin hij hoopte op een aantal „bekeringen” ten gunste van zijn voorstel⁸¹. Pouillet verheugde zich om deze uitspraak en hij vervolgde: „De goede tactiek is van zich welwillend, conciliant te tonen. Bedreigingen zullen niet helpen en mensen verwijderen die misschien tot onze oplos-

77. Corr. FVC, A. Van de Vyvere aan FVC, 17-12-1921.

78. Zie L. MOYERSOEN, *P. Pouillet en de politiek van zijn tijd*, Brugge, 1946, p. 393-396.

79. Zie ook: Archief P. Pouillet, n° 144, AVDP aan P. Pouillet, 23-12-1921.

80. Corr. FVC, F. De Pillecyn aan FVC, 13-1-1922.

81. Zie: *De pers en de Vlaamse hogeschool*, in: DS, 26-2-1922, p. 2, kol. I.

sing zouden komen". In dit verband maande hij ook aan tot voorzichtigheid i.v.m. mogelijke acties, waarvan *De Standaard* reeds gewag maakte⁸². En inderdaad, gedurende bijna twee maanden hield de krant zich met haar hoofdartikelen op de vlakte. Deze sfeer van kalmte verstoorde Van de Perre op 22 april 1922 wel even met een editoriaal waarin hij terugkwam op zijn geruchtmakend vraaggesprek van een week eerder. Hij herhaalde hierin zijn controversieel standpunt: „... stond ik in de Kamer voor de keus: een tweetalige hogeschool te Gent of een Vlaamse hogeschool te Antwerpen, dan stemde ik voor de tweede, om het eerste gevaar te weren". Enkele dagen later bekleemtoonde hij het tactisch karakter van zijn initiatief: door de nog onwillige katholieke parlementsleden voor een dilemma te plaatsen, hoopte hij hen te winnen voor de vervlaamsing van Gent (DS, 28-4-1922)⁸³. Dergelijk bruusk optreden was duidelijk niet naar de zin van Pouillet, die evenmin te spreken was over recente ontwikkelingen binnen de Katholieke Vlaamse Landsbond. Vooral de agitatie rond het „geval-Mulier"⁸⁴, waaraan ook De Pillecyn deel had, zat hem dwars: „Zo kunnen we niet vooruit. Alle gelegenheden om een gedeelte van de katholieke mening van ons te verwijderen worden gebruikt..."⁸⁵. Enkele dagen eerder hadden Van Cauwelaert en Van de Perre de redactie van de krant, en meer bepaald De Pillecyn, een gereserveerde houding t.o.v. deze kwestie voorgeschreven⁸⁶.

Toen laatstgenoemde op 30 april 1922 Van de Perre op parodiërende wijze aanpakte in het satirische weekblad *Pallietier* — „Dr. Van de Perre: Gent of niets, Gent of iets, Gent of Antwerpen" —, had hij vermoedelijk reeds het besluit genomen om op te stappen bij *De Standaard*. Hiertoe droegen een aantal factoren bij. Vooreerst betreurde hij de z.i. weinig zelfstandige en onstandvastige gedragslijn van de krant t.a.v. het politieke gebeuren, zoals die voorgeschreven en/of aangemoedigd werd door Van Cauwelaert en Van de Perre, die dienaangaande onderling nogal eens van mening verschilden. Daardoor voelde hij zich hoe langer hoe meer beperkt in zijn meningsuiting. Ook klaagde hij over de onduidelijke bevoegdheidsafbakening tussen hem en de directie — „Zo loopt alles hier vol met halve tussenpersonen die halve bazen

82. Corr. FVC, P. Pouillet aan FVC, 27-2-1922.

83. Zie ook: Th. LUYKX, *Dr. A. Van de Perre en zijn tijd...*, p. 273-276.

84. Toen Arthur Mulier, die had gestudeerd aan de vernederlandste Gentse universiteit en er als studentenleider aan de zijde van de radicale activisten was opgetreden, begin februari 1922 werd gearresteerd, kwam het Katholiek-Vlaams Verbond van West-Vlaanderen in het geweer om zijn vrijlating te bekomen. Wegens hun gereserveerde houding t.a.v. deze „zaak" werd o.m. vanuit die hoek kritiek geuit op Van Cauwelaert en Van de Perre (Corr. FVC, Achiel Denys aan FVC, 22 en 23-3-1922). Voor Pouillet was Mulier een „activist" (Corr. FVC, P. Pouillet aan FVC, 29-4-1922) en Van de Vyvere had voor hem „hoegenaamd geen sympathie" (Corr. FVC, A. Van de Vyvere aan FVC, 2-6-1922).

85. Corr. FVC, P. Pouillet aan FVC, 29-4-1922.

86. Corr. FVC, AVDP aan FVC, 24-2-1922 en FVC aan AVDP, zelfde datum.

zijn" — en leed hij onder de weinig collegiale sfeer onder de redactieleden⁸⁷. Zijn ontslag deelde hij niet zonder spijt, maar *sans rancune* op 13 mei 1922 mee aan Van Cauwelaert⁸⁸, die in zijn antwoord aanmerkte: „Ik heb U nooit verborgen hoe ik denk over Uw talent, maar ik heb U ook als vriend gezegd dat Uw zedelijk vermogen beneden Uw verstandelijk kunnen gebleven is...”⁸⁹.

A. Van de Vyvere was niet rouwig om dit vertrek: „Nu dat gij (i.c. Van Cauwelaert) van (De) Pillecyn verlost zijt zou het niet meer mogen vloten”⁹⁰. Hij drong ook aan op de spoedige vorming van een „ernstige redactieraad” en hij had wellicht graag gezien dat volksvertegenwoordiger E. Rubbens met de leiding van de redactie zou worden belast⁹¹. Dit plan bleef beperkt in zijn uitvoering: Edmond Rubbens en zijn collega Emile Blavier traden vanaf resp. midden en eind 1922 op als vaste commentatoren. Deze „speciale medewerkers”⁹² vulden elkaar in menig opzicht aan. Allebei waren ze lid van de Kamergroep, Rubbens was bovendien secretaris van de Democratische groep, terwijl Blavier behoorde tot de Middenstandsgroep. Van eerstgenoemde verschenen talrijke hoofdartikelen i.v.m. Vlaamse Beweging, de politieke actualiteit en het godsdienstig-zedelijk vraagstuk; de tweede wijdde heel wat editoriaalen aan de sociale problematiek en aan de politiek m.b.t. de Vlaamse kwestie⁹³. Als opvolger van De Pillecyn werd Marcel Cordemans opnieuw redactiesecretaris; in de loop van 1923 werd hem de titel van hoofdsteller verleend, zonder dat echter aan de redactionele prerogatieven van de drukbezette Van Cauwelaert⁹⁴, van de ziekelijke Van de Perre⁹⁵ en van de „speciale medewerkers” werd geraakt⁹⁶.

„Thans heerst er in *De Standaard* tenminste goede wil en onderlinge welwillendheid en dat is wat we zolang gemist hebben. Bovendien eerlijk verlangen

87. Corr. FVC, F. De Pillecyn aan FVC, 13-1-1922. Zie ook: Peter DE GRAEF, *Het journalistieke werk en de politiek-culturele activiteit van F. De Pillecyn, katholiek Vlaamsnationalist, 1891-1962*. Gent, Rijksuniversiteit, 1986, p. 32-58 (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Germaanse filologie).

88. Corr. FVC, F. De Pillecyn aan FVC, 13-5-1922.

89. Corr. FVC, FVC aan F. De Pillecyn, 16-5-1922.

90. Corr. FVC, A. Van de Vyvere aan FVC, 2-6-1922.

91. Corr. FVC, E. Rubbens aan FVC, 3-6 en 30-9-1922.

92. Zie: G. DURNEZ, *De Standaard: het levensverhaal...*, p. 184.

93. Van Rubbens verschenen van 1919 tot en met juli 1925 resp. 15, 14, 9, 50, 50, 38 en 24 ondertekende hoofdartikelen; van Blavier publiceerde *De Standaard* van 1922 tot eind juli 1925 resp. 14, 73, 14 en 18 ondertekende editoriaalen.

94. De bekende editoriale bedrijvigheid van Van Cauwelaert evolueerde van 1919 tot en met juli 1925 als volgt: 53, 14, 13, 6, 3, 18 en 5.

95. Van 1919 tot maart 1924 verschenen van de hand van Van de Perre resp. 34, 50, 39, 52, 33 en 9 ondertekende hoofdartikelen; het laatste door hem ondertekende editoriaal dateert van 2 maart 1924.

96. Corr. FVC, FVC aan A. Van de Vyvere, 22-1-1923.

om te handelen naar onze inzichten'', rapporteerde in augustus 1922 F. Van Cauwelaert aan A. Van de Perre⁹⁷.

Ondertussen wierpen twee andere gevallen hun schaduw op de „conciliante'' sfeer binnen de Katholieke Partij, die noodzakelijk werd geacht voor de totstandkoming van een compromis inzake de Gentse universiteit.

Op de veroordeling van Desideer Stracke reageerde de krant verontwaardigd met commentaar van o.m. Rubbens en senator Hector Lebon (DS, 28 en 31-5; 14 en 18-6; 1 en 26-7; 13-8-1922). Ofschoon Van de Vyvere „voor Pater Stracke...volle sympathie'' had, drong hij toch aan op „omzichtigheid en ernst.'' ⁹⁸ Toen Frans Daels, die Van de Perre was opgevolgd als voorzitter van de Commissie ter vervlaamsing van de Gentse hogeschool, van Franstalige zijde werd aangevallen om zijn rede op het derde Katholiek-Vlaams Congres, nam het dagblad zijn verdediging op zich, ook al kon het niet akkoord gaan met zijn kritiek op Van de Vyvere (DS, 7, 12, 14, 15, 16 en 17-7-1922). N.a.v. deze kwestie en ter gelegenheid van de nationale feestdag poneerde Van de Perre zelfs de geruchtmakende stelling over de voorwaardelijke trouw aan de Belgische Staat (svorm) (DS, 23 en 31-7-1922). Hoe netelig de zaak-Daels wel was voor de toenmalige Vlaams-Waalse betrekkingen, blijkt uit de hoofdartikels van Blavier op 17 en 18 augustus. Hierin wees hij zijn Waalse collega's op het onrealistische karakter van hun eis aan het adres van de Vlaamse parlementsleden om publiekelijk afstand te nemen van zogeheten flamingantische „exaltés'' zoals Daels: „Vraag ons toch niet dat wij ons politiek zelfmoorden'' (DS, 18-8-1922).

Anderzijds verschenen in *De Standaard* ook heel wat editoria's die konden bijdragen tot de gewenste pacificatie. In zijn nabeschouwingen bij het derde Katholiek-Vlaams Congres deed Rubbens de waarheid enig geweld aan, toen hij schreef: „De leden van de Landsbond willen amnestie, doch waardige, beperkte...'' (DS, 28-6-1922). Een maand later bestempelde hij het „integraal katholicisme...het enige houvast'' en hield hij een stevig pleidooi voor trouw aan de Katholieke Partij die moest handelen volgens het principe van „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas'' (DS, 29-7 en 6-9-1922). Op 9 augustus verklaarde Van de Perre zich vooralsnog tegenstander van een federaal België „om opportunistische redenen''; aldus nuanceerde hij zijn eerder ingenomen principieel standpunt omtrent zijn voorwaardelijke trouw aan de Staat. Op 14 september zag volksvertegenwoordiger en Kamergroepssecretaris Philip Van Isacker weinig heil in een oppositionele houding van de Groep t.a.v. de regering en hij veroordeelde een wonde-moet-bloeden-politiek. Ook zag hij het als een teken aan de wand, dat „vooral in de Katholieke Partij de vervlaamsing van Gent nieuwe verdedigers heeft gevonden'', en betekenis-

97. Archief AVDP, FVC aan AVDP, 7-8-1922.

98. Corr. FVC, A. Van de Vyvere aan FVC, 2-6-1922.

vol voegde hij hieraan toe: „Er zijn nog twijfelende elementen die men kan overhalen en met deze erbij staat de meerderheid vast”. Enkele dagen eerder had Van Cauwelaert zich in dezelfde zin uitgelaten op een bijeenkomst van het arrondissementeel Katholiek-Vlaams Verbond van Antwerpen⁹⁹. Rubbens weerlegde beschuldigingen van Franstalige zijde als zouden de katholieke vlaamsgezinden zich te zeer bekommeren om de Vlaamse kwestie ten nadele van de katholieke zaak en hij drong erop aan om onderscheid te maken tussen de „verschillende schakeringen van de Vlaamse Beweging” (DS, 19 en 21-9-1922). Overigens zag hij „de kansen van het nationalisme in Vlaanderen” met de dag afnemen (DS, 28-9 en 5-10-1922).

Begin oktober 1922 deelde Joris Helleputte vertrouwelijk mede aan Van Cauwelaert, dat de Hoofdraad van de Katholieke Unie „met *algemene* stemmen...de vervlaamsing (had) aangenomen in de zin van het verslag der Kamercommissie”¹⁰⁰. In een hooggestemde nabeschuiving bij de eerste Algemene vergadering van de Unie, die op 15 oktober plaatsvond, wees Rubbens op de historische betekenis ervan m.b.t. o.m. het hogeschoolvraagstuk: „Wie had durven dromen dat bvb. de verwezenlijking van het Vlaamse programma het voorwerp zou geworden zijn van de geestdriftige toejuichingen en van de opperleiding en van de afgevaardigden van gans de Katholieke Partij?” (DS, 17-10-1922). Dit belette Blavier niet om een paar dagen later te schrijven: „Het moge wel eens gezegd worden, dat, waren wij niet zo gehecht aan de eenheid van de partij, er in het Parlement een meerderheid zou kunnen gevormd worden op een tamelijk verstrekkend Vlaams en democratisch programma...” (DS, 20-10-1922). En feliciteerde hij „patron” Emile Vandervelde niet met zijn standpunt i.v.m. de Gentse universiteit? (DS, 27-10-1922). Minder argwanend was Ph. Van Isacker, daar hij verklaarde: „Men mag het haast als volstrekt zeker beschouwen dat de Universiteit van Gent wordt vervlaamst”. Overigens hield hij enige onderhandelingsruimte open omtrent de aard van Franse leergangen (DS, 1-11-1922).

Met een dergelijke halfzachte aanpak had Van de Perre duidelijk moeite. Onder de lapidaire titel „Krijgsdienstbaarheden” wees hij het vanuit conservatief-katholieke hoek gedane voorstel tot koppeling van de hogeschoolkwestie met het legervraagstuk als onoorbaar van de hand: „Zulke ‘marchandage’ is beledigend voor de Vlamingen” (DS, 4-11-1922). Aan deze oprisping evenals aan het verzoek van Van Cauwelaert aan Rubbens om „liever de strijdende toon dan de beschouwende” aan te nemen in zijn artikelen, was ook de toenmalige wervingsactie voor (nieuwe) abonnees wellicht niet vreemd (DS, 16-11-1922)¹⁰¹.

99. Archief FVC, n° 72 Katholieke Vlaamse Landsbond, Vergadering der afgevaardigden van het arrondissement op zondag 10 september (1922)... te Antwerpen, p. IV.

100. Corr. FVC, J. Helleputte aan FVC, 4-10-1922.

101. Corr. FVC, FVC aan E. Rubbens, 3-11-1922.

De Standaard liet zich niet onbetuigd in de felle strijd die binnen en buiten het parlement tussen voor- en tegenstanders van de vernederlandsing werd gevoerd. Tegenover „le maintien de l'unité nationale” van de anti's stelde het blad dat „de eenheid van het land wordt gediend door de vervlaamsing van Gent” (DS, 18-11-1922). Van Cauwelaert deed een emotionele oproep tot de „Waalse katholieke vrienden” om zich te desolidariseren van de „huiselijke vijanden van uw Vlaamse broeders” (DS, 22-11-1922). Herhaaldelijk werd beklemtoond dat *La Libre Belgique* niet de mening van alle Franstalige katholieken vertolkte (DS, 4, 10, 23 en 24-12-1922). Toen ook de regering erg verdeeld geraakte over die kwestie, werd de toon bitsiger. Op 6 december verklaarde Van Cauwelaert dat hij noch zijn vrienden zich van hun stuk zouden laten brengen onder de dreiging van een regeringscrisis. Vier dagen later beklemtoonde Blavier dat „de knoop van de strijd ligt in de houding van de Waalse katholieken”, die hij bezwoer te blijven handelen „in een geest van nationale eendracht” (DS, 10-12-1922). Van de Perre van zijn kant riep in een Open brief de Vlaamse Kamerleden op niet te zwichten voor liberale chantage, maar elke koppeling van hogeschool- en legerkwestie af te wijzen¹⁰². Toen de Kamer dan op 22 december 1922 met een krappe meerderheid stemde voor het wetsvoorstel-Van Cauwelaert, jubelde E. Blavier: „Op weg naar de eindzegepraal” (DS, 23-12-1922).

„*De wijsbegeerte van het vergelijk*” (DS, 9-1-1923) (januari tot eind juni 1923)

De volgende drie maanden voerde *De Standaard* een drievoudige campagne. Vooreerst riep Van Cauwelaert, zijn belofte aan Van de Vyvere getrouw, de katholieke vlaamsgezinden op om „vertrouwen en betrouwen” te hebben in resp. de Kamergroep en de goede afloop van de hogeschoolstrijd (DS, 6-1-1923). Van Cauwelaert en Rubbens verwelkomden dan ook de door L. Dosfel beleden „Wijsbegeerte van het vergelijk” (DS, 4 en 9-1-1923). Daarnaast werd alles in het werk gesteld om niet-vlaamsgezinde katholieke senatoren ertoe te bewegen het door de Kamer goedgekeurde voorstel ongewijzigd te aanvaarden. Zo trok men de aandacht op het feit dat drie vierde van de katholieke Kamerleden ervoor stemden (DS, 24-12-1922), werd herinnerd aan het binnen de partij bereikte akkoord (DS, 29-12-1922), beklemtoonde men het samengaan van katholiek en Vlaams belang (DS, 1-1-1923) en ontkende men enige vijandigheid t.a.v. de Franse cultuur (DS, 1-1 en 7-2-1923). Tenslotte

102. A. VAN DE PERRE, *Open brief aan de Heren Kamerleden wien de Vlamingen de zware en eervolle taak opdragen om Vlaams recht in het Parlement te vertegenwoordigen*, in: DS, 19-12-1922, p. 1, kol. 2 en 3.

moesten de tegenstanders van de vervlaamsing van de Gentse universiteit het ontgelden. Zo wees Rubbens op de politieke onmacht van het katholieke franskiljonisme (DS, 24-12-1922 en 16-1-1923), beschouwde Van de Perre de agitatie van de anti's als een gevaar voor 's lands eenheid (DS, 28-12-1922; 16 en 17-3-1923) en voor de openbare orde (DS, 30-12-1922) en laakte Blavier de Franse inmenging (DS, 5-1-1923).

Toen de Senaat zich op 20 maart met een ruime meerderheid tegen het principe van de vernederlanding kante, achtte E. Blavier „alle kans op een oplossing niet uitgesloten”. Op de wenselijkheid van een akkoord met in de eerste plaats de katholieke Walen en de noodzaak van een eerbaar resultaat, kwamen Blavier, Rubbens, Van Isacker en Pouillet de volgende weken nog terug in hoofdartikelen (DS, 23, 24 en 27-3; 7, 12, 20, 23 en 26-4-1923). En „om de misverstanden weg te ruimen en om de gemoedstoestand aan beide zijden der taalgrens beter te leren kennen” (DS, 26-4-1923), gaf de krant aan de Waalse priester Norbert Wallez, wiens „Maurassisme” ze zeker niet genegen was¹⁰³, gelegenheid om zijn zienswijze op de Vlaamse kwestie in hoofdartikelen uiteen te zetten (DS, 18 en 24-4-1923; 8-5-1923).

In juni 1923 werd de toon bits, toen het legervraagstuk en de hogeschoolkwestie zich gelijktijdig in al hun scherpste stelden. Zo bezwoer E. Blavier op 7 juni de Vlaamse democraten niet toe te geven aan liberale chantage, gericht op verlenging van de diensttijd. Een week later werd zonder veel omhaal in een naamloos hoofdartikel gesteld: „We geven hierbij het amendement-Marc over de gewestelijke indeling, waarrond vandaag het debat...zal gevoerd worden en...misschien zelfs het lot van de regering beslist” (DS, 14-6-1923). Dezelfde dag liep in de Senaat ook de bespreking van het hogeschoolvraagstuk vast. Op 15 juni bood de regering-Theunis haar ontslag aan¹⁰⁴.

De editoriale commentaren van Blavier en Van Isacker, die tijdens de regeringscrisis verschenen, geven vermoedelijk een vrij getrouw beeld van de toenmalige discussie in de Kamergroep. Onder impliciete dreiging met een driedelige regering, werd de voortzetting van de coalitie met de liberalen afhankelijk gesteld van een grotere tegemoetkoming aan de eisen van de Groep inzake vnl. het hogeschoolvraagstuk. De legerkwestie moest als pressiemiddel gehandhaafd (DS, 16, 19, 20 en 21-6-1923).

103. Zie E. DEFOORT, *Charles Maurras en de Action Française in België*, Brugge, 1978, p. 255-262. Hierin wordt N. Wallez, als militant aanhanger van de Action Française, getypeerd als o.m. traditionalist, integrist, Belgisch-nationalist, anti-democraat... (cfr. p. 39, 92-94, 149, 158-159 en 199-200).

104. G. BEULLENS, *Een knooppunt van buitenlandse, militaire en taalpolitiek. De Ruhrbezetting en de Gentse universiteit, januari-augustus 1923*, Leuven, Katholieke Universiteit, 1986, p. 82-89 (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Departement Geschiedenis) en M.-R. THIELEMANS, *Le Roi Albert et Georges Theunis, premier ministre*, in: *Handelingen van het Colloquium Koning Albert*, Brussel, 1976, p. 320-323.

„Het grootste gevaar bestaat in de nieuwe fase van de Vlaamse Beweging”¹⁰⁵
(juli 1923 tot eind januari 1924)

Het programma van het tweede kabinet-Theunis werd zeer kritisch becommentarieerd door Blavier en Rubbens. De uitgedokterde formule i.v.m. de Gentse universiteit werd „zeer onvolmaakt” genoemd; het wetsontwerp inzake duur van de dienstplicht was niet aanvaardbaar zonder taalregeling in het leger; tenslotte moesten die beide kwesties gescheiden blijven en diende prioriteit verleend aan eerstgenoemd vraagstuk (DS, 30-6, 1 en 3-7-1923). Hoe weinig ingenomen Van Cauwelaert c.s. wel waren met de twee regeringscompromissen, blijkt uit Blaviers hoofdartikel van 30 juni: „Zo de Vlaamse katholieken, die achter de Heer Van Cauwelaert stonden, deze formule (inzake de hogeschoolkwestie) als basis van bespreking hebben aangenomen en zij aan de persoon van de Heer Theunis als kabinetsvormer hun vertrouwen niet hebben willen weigeren, dan heeft deze houding wel de betekenis dat zij het land niet langer aan de onzekerheid en de gevaren van een ministeriële crisis wilden overlaten”. Niet alle leden van de Kamergroep stonden zo kritisch, getuige volgend fragment uit het op 2 juli verschenen naamloze artikel („Men schrijft ons uit Antwerpen”): „Ze (onze leiders en speciaal Van Cauwelaert) stonden niet alleen tegenover het blok der liberale-franskiljons-Waalse meerderheid..., doch daarenboven met een gedeelte der Rechterzijde... en ook met een zeker aantal leden uit eigen groep die wilden toegeven uit verzoeningsgezindheid en omwille van de partij-eenheid...”¹⁰⁶. Immers, terwijl Van Cauwelaert vasthield aan de verdaging van de militaire kwestie, drongen vnl. Pouillet en Van de Vyvere aan om dienaangaande de liberale coalitiepartner te ontzien¹⁰⁷. Gesteld voor de onvermijdelijkheid van de formule-Nolf hoopte Van Cauwelaert alsnog een regeling van de taalkwestie in het leger te kunnen afdwingen¹⁰⁸. Toen hij er niet in slaagde hiervoor de meerderheid van de Kamergroep achter zich te scharen, gaf hij zijn ontslag als voorzitter. Een erg opgewonden *De Standaard* gewaagde ten onrechte van „De ineenzakking van de Katholieke Vlaamse Kamergroep”. De naamloze commentator juichte van Cauwelaerts besluit „van harte” toe en zag in hem „de zuivere verpersoonlijking...van de gezonde Vlaamse gedachte”. Tegelijkertijd werd uitgehaald naar de Kamergroep: „De Vlaamse Groep heeft haar taak niet volbracht. Individueel genomen zijn de leden ervan grotendeels overtuigde en radicale Vla-

105. FVC op de vergadering van de Katholieke Vlaamse Kamergroep op 19-7-1923 (Archief Ph. Van Isacker).

106. *De kabinetscrisis. Wat hebben wij aan de oplossing?*, in: DS, 2-7-1923, p. I, kol. 2-3.

107. G. PROVOOST, *Vlaanderen en het militair-politiek beleid...* - Deel I, p. 296 en Corr. FVC, P. Pouillet aan M. E. Belpaire, 14-7-1923.

108. Archief FVC, n° 72 Katholieke Vlaamse Landsbond, Verslag van V. Claes van het 4° Congres van de KVL, Brugge, 21 juli 1923, p. 5.

mingen maar de Groep sleept met zich een zwak element...' (DS, 21-7-1923).

Drie dagen later besliste de Kamergroep om het regeringsontwerp tot verneerlandiging van de Gentse universiteit goed te keuren, ook al noemde Van Cauwelaert dergelijke houding strijdig met de wensen van de vlaamsgezinden¹⁰⁹. Wel hadden Van Isacker en Rubbens vanaf 17 juli daartoe in de krant de weg geëffend: eerstgenoemde bestempelde het ontwerp als een „transactievoorstel” (DS, 17-7-1923), Rubbens hield de volgende dag een pleidooi voor „werkelijkheidspolitiek”, waarbij hij de voorkeur gaf aan de formule-Nolf boven „niets”. Dat Van Cauwelaert er persoonlijk moeite mee had, bleek ook tijdens het vierde Congres van de Landsbond te Brugge; anderzijds was hij toch van mening dat daarmee „strategische vooruitgang” werd geboekt¹¹⁰. De volgende dagen beijverde Blavier zich om de betekenis van deze „eerste parlementaire oplossing van de hogeschoolstrijd” vanuit katholiek, nationaal en Vlaams oogpunt aan te tonen (DS, 25, 29 en 31-7-1923).

In *De Standaard* kwam ook een katholiek-Vlaams tegenstemmer, nl. senator Emiel Allewaert, tweemaal in een hoofdartikel aan het woord; wel volgde op deze bijdragen telkens een reactie van Blavier (DS, 7 en 15-8-1923). Hierin ontwikkelde laatstgenoemde ideeën die nauw aansloten bij de zienswijze van Van Cauwelaert, nl. de nood aan een katholiek-Vlaams (partij)organisme, de voorkeur „in de huidige omstandigheden” voor een driedelige regering en de bereidheid om „zo de oplossing van andere (dan de hogeschoolkwestie) Vlaamse en democratische vraagstukken zulks vereist... tot een democratisch ministerie (te) gaan” (z.o. DS, 20 en 21-10-1923).

Uit deze conditionele bereidheid blijkt de vastberadenheid van Van Cauwelaert c.s. om in de onmiddellijke toekomst de strijd te hervatten voor de taalregeling in het leger (DS, 12-8-1923). P. Pouillet stond een heel andere tactiek voor: hij bezwoer Van Cauwelaert geen „nieuwe politieke strijd op touw (te) zetten”¹¹¹. Heel stellig antwoordde laatstgenoemde hem: „Ik ben geenszins de mening toegedaan dat we een verpozing in de strijd zouden mogen laten intreden...Ik zou het niet minder noemen dan een verloochening van onze volksovertuiging dat we, na het parlementaire verlof, niet alles zouden doen wat mogelijk is om de meerderheid welke in de Kamer ten gunste van Vlaamse en Waalse eenheden bestaat, tot uiting te brengen”¹¹². In november 1923 verschenen vier hoofdartikelen waarin in alle duidelijkheid werd gewezen op de verantwoordelijkheid van regering en partij m.b.t. laatstgenoemde kwestie (DS, 11, 14, 22 en 27-11-1923).

109. M. VAN MECHELEN, *Kroniek van Frans Van Cauwelaert (1880-1961)*, Beveren, 1980, p. III. Zie ook: *De toestand in de Katholieke Vlaamse Groep*, in: DS, 25-7-1923, p. 2, kol. 4.

110. *Het 4^e Katholiek-Vlaams Congres te Brugge*, in: DS, 23-7-1923, p. I, kol. 2-4.

111. Corr. FVC, P. Pouillet aan FVC, 17-10-1923.

112. Corr. FVC, FVC aan P. Pouillet, 19-10-1923 -afschrift.

Ondertussen was ook Van de Perre in het strijdperk getreden. Hoogstwaarschijnlijk was hij de auteur van het editoriaal van 24 november met de hernieuwing van de belofte van „onvoorwaardelijke trouw” van *De Standaard* aan het Minimumprogramma en met de proclamatie van het behoud van een „vriendelijke”, doch „volledig onafhankelijke” houding t.o.v. de Kamergroep. Daarbij bleef het, in deze tijd van herabonnering, niet. In een geruchtmakend hoofdartikel van een maand later nam hij de Kamergroep op de korrel wegens de door haar geëtaleerde verdeeldheid, aarzelingen, toegeeflijkheid en om haar eigengereid optreden m.b.t. o.m. de hogeschoolkwestie. Hij liet zich eveneens sceptisch uit over de pleidooien-pro-domo van katholiek-Vlaamse Kamerleden in de krant, die z.i. niemand overtuigd hadden (DS, 28-12-1923). De reacties van Blavier (DS, 30-12-1923) en Van Cauwelaert (DS, 1-1-1924) lieten niet op zich wachten. Eerstgenoemde verweet Van de Perre vooringenomenheid, pessimisme en defaitisme. Een aangeslagen Van Cauwelaert noemde de kritiek van zijn „goede vriend ... niet gelukkig en vooral niet rechtvaardig”.

„Dat regiem dient een einde te nemen” (DS, 7-2-1924) (februari tot eind augustus 1924)

Met zijn kritiek op de Katholieke Vlaamse Kamergroep wilde Van de Perre ongetwijfeld haar leden onder druk zetten met het oog op de nakende parlementaire behandeling van het wetsontwerp tot ratificering van het Frans-Belgisch handelsverdrag, waartegen hij vanaf eind november in de krant campagne voerde.

De zienswijze van verdedigers van het verdrag, zoals de katholiek-Vlaamse volksvertegenwoordiger Frans Brusselmans van de Landbouwgroep (DS, 9, 12 en 13-2-1924) en P. Poulet (DS, 23 en 24-2-1924), werd kritisch becommentarieerd en als onlogisch bestempeld. In een „entre-filet” werd de Belgische Boerenbond, die het akkoord genegen was, bezworen geen imperatief mandaat op te leggen aan zijn parlementaire vertegenwoordigers¹¹³.

De afwijzing van het verdrag ging vergezeld van fundamentele kritiek op het regeringsbeleid en van enige dreiging met een andere dan een katholiek-liberale coalitie (DS, 30-1-1924; 7, 18, 21 en 22-2-1924). Omdat dergelijke taal ongetwijfeld weerstand opriep bij conservatieve partijgenoten die evenmin voorstanders waren van het akkoord, beperkte Van Cauwelaert drastisch de draagwijdte van de stemming die de volgende dag zou plaatsgrijpen: „Het enige dat besproken werd, het enige dat te beoordelen valt, het enige waarover een

113. *De Belgische Boerenbond en het Frans-Belgisch handelsverdrag*, in: DS, 7-2-1924, p. I, kol. 2 en Corr. FVC, FVC aan Edward Luytgaerens, 9-2-1924.

stemming kan uitgebracht worden, is het Frans-Belgisch handelsverdrag. Daarover gaat het, uitsluitend daarover alleen en over niets anders". En enigszins geruststellend vervolgde hij: „Een eventueel nieuw ministerie-Theunis heeft, van onze kant, geen stelselmatige bekamping te duchten" (DS, 26-2-1924).

In de loop van de regeringscrisis die volgde op de verwerping van het Frans-Belgisch handelsverdrag door o.m. een twintigtal katholiek-Vlaamse volksvertegenwoordigers, voltrok zich in *De Standaard* een radicaliseringsproces. Aanvankelijk toonde men zich inschikkelijk t.a.v. een te vormen kabinet, „al ware 't zelfs een nieuw ministerie-Theunis" ¹¹⁴, dat werk zou maken van het financieel-economisch herstel, de oplossing van de Ruhrkwestie en de heroriëntering van de buitenlandse betrekkingen (DS, 29-2-1924). Hoe ernstig dit aanbod wel was bleek een paar dagen later, toen Van de Perre verklaarde inzake Vlaams programma geen heil te verwachten van een samengaan met de socialisten (DS, 2-3-1924). Vrij spoedig veranderde die stemming: vanaf 6 maart gaf de krant, in navolging van Van Cauwelaert in de Rechterzijde, lucht aan haar ontgoocheling over het verloop van de onderhandelingen, die niet de gewenste waarborgen opleverden i.v.m. de vervlaamsing van het leger ¹¹⁵. De vorming op 10 maart van de regering-Theunis III, die Van de Vyvere als informateur had helpen op de been brengen ¹¹⁶, lokte in *De Standaard* een wrang-gelaten reactie uit. Sterker nog, het blad bestempelde „De schuit van de Heer Theunis (als) hopeloos lek" (DS, 11-3-1924). Ofschoon ze zich verheugde over Poulllets ministerschap, meende de krant geen afstand te kunnen doen van haar „recht tot onafhankelijke kritiek en onbedwongen strijdvaardigheid tegenover deze regering" (DS, 13-3-1924). Ook werd herhaaldelijk en met veel nadruk gewezen op de nefaste invloed van „liberaliserende tendensen (van) de conservatieve en de anti-Vlaamse elementen..." op de zelfstandigheid van de Katholieke Partij (DS, 11, 18 en 22-3-1924).

Dit thema van de dreigende verknechting van de Rechterzijde kwam van maart tot juni 1924 regelmatig aan bod in hoofdartikelen van *De Standaard*. Op die wijze werd gereageerd op de campagne die Auguste Mélot in de *Revue Générale* voerde t.v.v. een verkiezingsovereenkomst tussen traditionele katholieken en liberalen ¹¹⁷. Maar ook de kwestie van het vrouwenkiesrecht op provinciaal vlak bood de krant ruimschoots gelegenheid om haar zienswijze stavend te il-

114. *Het Frans-Belgisch handelsverdrag verworpen met 95 tegen 79 stemmen. Het kabinet-Theunis neemt zijn ontslag*, in: DS, 28-2-1924, p. 1, kol. 4-6.

115. *M. Theunis kabinetsvormer*, in: DS, 6-3-1924, p. 1, kol. 5-6; *Naar de oplossing*, in: DS, 7-3-1924, p. 1, kol. 5-6; Corr. FVC, FVC aan Hooggeachte Vriend (A. Van de Vyvere), 13-3-1924.

116. M.-R. THIELEMANS, *Le Roi Albert et Georges Theunis...*, p. 324.

117. E. DEFOORT, *Ch. Maurras en de Action Française...*, p. 172 en E. GERARD, *De Katholieke Partij in crisis...*, p. 174.

lustreren. Aanvankelijk werd het liberale verzet tegen dit stemrecht als chan-tage gebrandmerkt (DS, 12 en 16-4-1924; 17-5-1924) en verwees men naar het „verpande woord” van de socialisten terzake (DS, 16 en 20-4-1924). Overigens sloot Blavier de totstandkoming „binnen afzienbare jaren” van een „democratisch regeringsblok” niet uit (DS, 28-4-1924). Toen het bestuur van de Katholieke Partij voorstelde om die netelige zaak van het vrouwenstemrecht uit te stellen, schreef de editorialist — vermoedelijk Blavier — vlakaf: „Wij hopen dat de Rechterzijde deze keer eens korte metten zal maken met de verre-gaande aanmatiging van de liberalen” (DS, 28-5-1924).

Deze hoop van Van Cauwelaert c.s. ging niet in vervulling omdat de tenoren van de Katholieke Partij, zogezegd uit vrees voor een „antiklerikaal kartel” (DS, 13-6-1924)¹¹⁸, het voortbestaan van de katholiek-liberale coalitie niet in gevaar wilden brengen¹¹⁹. *De Standaard* betreurde het gebrek aan kracht-digheid en eensgezindheid van de partij (DS, 22-6-1924).

Katholiek-Vlaamse eendracht in de schoot van de Katholieke Partij (septem-ber 1924 tot begin april 1925)

De zeer kritische houding t.o.v. Rechterzijde en liberale regeringspartner maakte vanaf september 1924 plaats voor een campagne voor meer eendracht binnen de Katholieke Partij, teneinde blok te vormen tegen het zgn. antiklerikaal offensief. Zodoende verleende de krant haar steun aan de inspanningen van vnl. Van de Vyvere met het oog op de „volmaking van de Katholieke Unie” (DS, 12-9-1924)¹²⁰.

Niet alle commentatoren die dienaangaande editoriaal schreven, legden de-zelfde klemtonen. Het dichtst bij Van de Vyvere stond Rubbens: hij hamerde op de noodzakelijkheid van eendracht en waardigheid en hij veroordeelde elke bedreiging ervan (DS, 28-8, 27-9 en 28-11-1924; 27-1-1925). Pater Valerius Claes, redacteur van *De Morgenpost*, de Antwerpse editie van *De Standaard*, en nauw betrokken bij de centrale werking van de Katholieke Vlaamse Lands-bond, koesterde heel wat argwaan t.a.v. die roep om „katholieke eendracht”. Zo vreesde hij eenzijdig-Vlaamse toegevingen: „Waarom steeds nog dat sacri-ficie vragen aan een meerderheid die op een stevig recht steunt?” (DS, 3-10-1924). Vermoedelijk was hij het ook die n.a.v. „de schipbreuk van het vrouwenstemrecht” uitvoer tegen „al dezen die jaar en dag gepoogd hebben de Katholieke Partij aan de liberalen vast te koppelen, uit vrees zogezegd voor de socialistten, in werkelijkheid echter uit vrees voor de Vlaams-democratische

118. *Naar een anticlericale coalitie? Een waarschuwing*, in: DS, 21-5-1924, p. I, kol. 2.

119. *Het vrouwenstemrecht in de Kamer: kanttekeningen*, in: DS, 21-6-1924, p. I, kol. 3.

120. Archief Helleputte, n° 109, A. Van de Vyvere aan J. Helleputte, 19 en 29-7-1924.

beweging". Bij deze gelegenheid moest ook de Kamergroep het ontgelden wegens de in het verleden vertoonde „laksheid in haar samenstelling en haar tucht" (DS, 6-3-1925). Tenslotte legde ook Van Cauwelaert eigen accenten. Herhaaldelijk beklemtoonde hij de noodzaak van een „goed afgewerkt, duidelijk, eerlijk taalprogramma" voor het bereiken van de gewenste partij-eendracht (DS, 15-9-1924; 7, 10, 16, 19 en 24-10-1924). Bij het formuleren van deze eis beriep hij zich impliciet op de besluiten van het vijfde Katholiek-Vlaams Congres, dat plaatsvond in juli 1924 en in het teken stond van „eendrachtige samenwerking... onder al de katholieke Vlamingen", gericht op gezamenlijke katholiek-Vlaamse actie, met uitsluiting van „alle partijpolitiek"¹²¹. De hierin vervatte oproep tot brede katholiek-Vlaamse frontvorming was duidelijk niet naar de zin van Van de Vyvere, omdat, naar zijn oordeel, hierdoor de weg openlag naar radicalisering¹²².

Wèl in de lijn van de pacificatiepolitiek van Van de Vyvere lag de houding van *De Standaard* t.a.v. het Leuvense studentenoproer en zijn standpunt m.b.t. de amnestiekwestie. I.v.m. het universitaire conflict werd aangemaand tot kalmte, grootmoedigheid, obediëntie: „Er moet ontspanning komen, hoe groot de moeite ook zij, welke deze overwinning koste" (DS, 17-11-1924). Hartstochtelijk werd gepleit voor de spoedige behandeling en aanvaarding van het wetsvoorstel-Blavier voor amnestie om het gras voor de voeten van „agitatiepolitiekers" weg te maaien (DS, 21 en 23-11-1924; 1, 25-26, 28, 30 en 31-12-1924; 3 en 17-1-1925).

In het onmiddellijke vooruitzicht van de parlementsverkiezingen werd door o.m. Van Cauwelaert met veel nadruk opgeroepen tot katholiek-Vlaamse eendracht in de schoot van de Katholieke Partij (DS, 11, 12, 13, 14, 17 en 22-3-1925). Daarom ook werd vooral ten strijde getrokken tegen de Katholiek-Christelijke Volkspartij voor Vlaanderen van Frans Daels en zijn geestesgenoten, en tegen de Frontpartij (DS, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 22, 28, 29 en 31-3-1925; 2 en 5-4-1925). Op de dag van de verkiezingen riep de krant resoluut op „rechts(te) houden" (DS, 5-4-1925).

De „strijd tussen de Vlaams-democratische stroming en de conservatief-vlaamshatende macht" (DS, 13-6-1925) (begin april tot midden juni 1925)

In de politieke crisis die volgde op de verkiezingen van 5 april 1925 en die bijna twee en een halve maand duurde, nam *De Standaard* van meet af aan

121. *Het vijfde Katholiek-Vlaams Congres: in het teken van een eendrachtige samenwerking*, in: DS, 20 en 21-7-1924, p. 1, kol. 4-6.

122. Corr. FVC, A. Van de Vyvere aan FVC, 26-8-1924 en Archief Helleputte, n° 109, A. Van de Vyvere aan J. Helleputte, 29-8 en 1-9-1924.

stelling¹²³. Reeds in de eerste nabeschouwing bij de uitslag stelde vermoedelijk E. Blavier: „L'alliance des coffres-forts is een onheilige zaak geworden” (DS, 7-4-1925). Deze eis „voor meer democratie” (DS, 10-4-1925) sloot voor hem „alle conservatieve combinatie” (DS, 12-13/4/1925) uit. Ook al achtte deze commentator een katholiek minderheidskabinet onder bepaalde voorwaarden „leefbaar”, dan oordeelde hij toch dat, qua programma, de katholiek-Vlaamse democraten dichter stonden bij de socialisten dan bij de liberalen (DS, 12-13/4/1925). Anderzijds schonk men ook aandacht aan de waarschuwing van Van de Vyvere, die in de gegeven omstandigheden erg bezorgd was om partijtucht en -eenheid (DS, 10-4-1925). Overigens drukte hij Van Cauwelaert op het hart „*De Standaard* wèl...in handen (te) houden” om, met het oog op de vermoedelijke vorming van een katholiek-socialistische regering, „het samengaan van de katholieken mogelijk te maken”. Daarbij deed hij een beroep op de verantwoordelijkheidszin van Van Cauwelaert, die in zijn ogen voorbestemd was om bij deze operatie een „grote en zware rol” te vervullen als een door de hele Rechterzijde erkende leider¹²⁴.

Van de Vyvere had alvast geen reden tot klagen over de houding van de krant ten tijde van de formatie-opdracht van Emile Vandervelde, aan wie ze weinig kans op slagen gaf (DS, 16-4-1925). Na het mislukken van diens poging haastte Rubbens zich wel om het principiële verzet tegen een mogelijke katholiek-socialistische regering te ontzenuwen (DS, 25-4-1925).

Op 28 april, de dag vóór Charles de Broqueville een poging ondernam om een zakenkabinet van katholiek-liberale signatuur te vormen, noemde Blavier een „democratische regering” de „enige die mogelijk is” in de toekomst. Enkele dagen later voer vermoedelijk Valerius Claes scherp uit tegen de Katholieke Associaties, die hij laakte om hun sociaal conservatisme, hegemoniale verzuchtingen en liberale sympathieën (DS, 3, 4 en 8-5-1925). Uit het commentaar bij de formatie-opdracht van Van de Vyvere blijkt het groeiend ongeduld van Van Cauwelaert c.s.: „Mocht echter deze (katholieke minderheids)regering niet levensvatbaar blijken en na een korte levensduur ten onder gaan, dan ware dit een vingerwijzing te meer, dat er nog slechts één uitweg bestaat in de zin, zoals hier steeds werd voorgestaan” (DS, 9-5-1925).

De afwijzing door de liberalen van Van de Vyveres minderheidskabinet stelde de krant voor als een „volstrekt niet onverdiende straf voor sommige (liberaliserende) elementen van de ultra-conservatieve Rechterzijde”, en ze nam de gelegenheid te baat om te wijzen op de groeiende instemming met c.q. het afnemend verzet tegen een katholiek-socialistische regering (DS, 17 en 23-5-1925). Wel beklemtoonde het blad de noodzaak van socialistische toegeeflijkheid i.v.m. o.m. het Vlaamse programma (DS, 17 en 20-5-1925).

123. Een uitvoerig relaas van de politieke crisis die de vorming van de regering-Poullet voorafging, vindt men bij: E. GERARD, *De Katholieke Partij in crisis...*, p. 176-197.

124. Corr. FVC, A. Van de Vyvere aan FVC, 12-4-1925.

Met het intermezzo-Max steeg het ongeduld ten top: op 26 mei werden de „leiders van de groeperingen van de Katholieke Partij” dringend aangemaand „klare wijn te schenken”; twee dagen later trok men ten aanval tegen „de kleine, verstokte minderheid (binnen de Rechterzijde), welke in haar oppositie volhardt” (DS, 28-5-1925). Met deze campagne ging *De Standaard* de volgende dagen door. Na zijn aanstelling als informateur had Pouillet bij Van Cauwelaert immers aangedrongen op grotere strijdbaarheid vanwege Vlamingen en democraten tegen de oppositionele Federatie van Kringen (DS, 30-5-1925; 2 en 4-6-1925)¹²⁵.

Nadat de meerderheid van de Rechterzijde op 5 juni het licht op groen had gezet voor een katholiek-socialistische regering, kondigde *De Standaard* herhaaldelijk de nakende totstandkoming ervan aan (DS, 6, 9 en 11-6-1925) en riep hij formateur Pouillet op zich niet te storen aan de hetze van de Franstalig-katholieke pers (DS, 10-6-1925). Maar toen Pouillet, ingevolge het fel toegenomen verzet in de Katholieke Partij, zich genoopt zag zijn formatiepoging te staken, ging de krant niet alleen fel tekeer tegen de „conservatief-vlaamshatende macht”, maar dreigde ze ook openlijk met scheuring (DS, 12, 13 en 14-6-1925). Ze stond volledig aan de zijde van Van Cauwelaert met haar afwijzing van een mogelijke driepartijenregering en met haar oproep tot de katholiek-Vlaams-democratische volksvertegenwoordigers om zich te organiseren „op vaste grond, niet alleen in Vlaams, maar in algemeen-politiek opzicht”¹²⁶. Deze krasse taal wekte bezorgdheid bij o.m. bisschop Rutten, die uit hoofde van de „godsdienstige en vaderlandse belangen”, Van Cauwelaert verzocht om zijn „grote invloed te gebruiken voor het behoud van de een-dracht in de Katholieke Partij”¹²⁷.

Tot grote opluchting van *De Standaard* werd op 17 juni de regering Pouillet-Vandervelde door de Koning beëdigd: „En terwijl het katholieke Vlaamse land de Heer Pouillet zijn dank betuigt...schenkt het de democratische premier zijn volle vertrouwen” (DS, 18-6-1925). De daags voordien heringerichte Katholieke Vlaamse Kamergroep, die in de ogen van haar voorzitter, F. Van Cauwelaert, de rol van een in alle opzichten zelfstandige meerderheidsfractie diende te vervullen¹²⁸, „had niets in te brengen tegen de combinatie, integendeel...”¹²⁹.

A. Van de Perre overleed twee maand na de totstandkoming van de „democratische regering”, waarop hij in zijn krant sinds 1920 herhaaldelijk had aangedrongen...

Prosper Pouilletlaan 41
3200 Kessel-Lo

125. Corr. FVC, P. Pouillet aan FVC, 31-5-1925.

126. *De regeringscrisis: weer een driedelige regering?*, in: DS, 14-6-1925, p. 1, kol. 5-6.

127. Corr. FVC, Mgr. Rutten aan FVC, 15-6-1925.

128. E. GERARD, *De Katholieke Partij in crisis...*, p. 205.

129. Archief Van Isacker, Zitting van de Katholieke Vlaamse Kamergroep, 16-6-1925.